

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 53/2023-54

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Petra Straku (sudca spravodajca) a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného advokátom Mgr. Petrom Hudecom, Bosákova 7, Bratislava, proti uzneseniu Krajského súdu v Bratislave č. k. 1Tos/36/2022 zo 4. apríla 2022 takto

r o z h o d o l :

1. Uznesením Krajského súdu v Bratislave č. k. 1Tos/36/2022 zo 4. apríla 2022 **b o l o p o r u š e n é** základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci v jeho prítomnosti podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, právo na obhajobu podľa čl. 50 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Uznesenie Krajského súdu v Bratislave č. k. 1Tos/36/2022 zo 4. apríla 2022 **z r u š u j e a v e c v r a c i a** Krajskému súdu v Košiciach na ďalšie konanie.
3. Sťažovateľovi náhradu trov konania **n e p r i z n á v a**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 25. novembra 2022, doplnenou právnym zástupcom 12. decembra 2022, 21. decembra 2022 a 20. januára 2023, domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na rovnosť s ostatnými účastníkmi konania podľa čl. 47 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), práva na prerokovanie veci v jeho prítomnosti podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, práva na obhajobu podľa čl. 50 ods. 3 ústavy, práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a práva na obhajobu podľa čl. 6 ods. 3 písm. c) a d) dohovoru rozhodnutiami

označenými v záhlaví tohto nálezu. Sťažovateľ navrhuje zrušiť napadnuté rozhodnutia a vec vrátiť na ďalšie konanie. Neuplatňuje si nárok na náhradu trov konania.

2. Z obsahu ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľ bol v konaní proti ušlému podľa § 358 a nasl. Trestného poriadku (ďalej len „TP“) namietaným trestným rozkazom Okresného súdu Bratislava I (ďalej len „okresný súd“) (právoplatným 23. septembra 2020 – pôvodne nesprávne vyznačené 19. septembra 2020, pozn.) uznaný vinným z prečinu zanedbania povinnej výživy podľa § 207 ods. 1 a 3 písm. b) Trestného zákona (ďalej len „TZ“) na tom skutkovom základe, že od decembra 2016 neplnil svoju vyživovaciu povinnosť voči svojim dvom maloletým deťom, pričom mu táto povinnosť vyplýva jednak zo zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, ako aj z rozsudku okresného súdu č. k. 1P/22/2014 z 18. novembra 2015 v spojení s rozsudkom Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) č. k. 11CoP/172/2016 z 8. novembra 2016, na základe ktorých je sťažovateľ povinný na svoje maloleté deti prispievať sumou 550 eur a 450 eur (sťažovateľ zostal ku dňu vydania trestného rozkazu dlžný celkovo vo výške 45 000 eur). Za uvedený skutok bol sťažovateľovi uložený nepodmienečný trest odňatia slobody v trvaní dvoch rokov a štyroch mesiacov. Odpor voči trestnému rozkazu nebol podaný.

3. Dňa 18. septembra 2020 bola na Prezídium Policajného zboru, Krajské riaditeľstvo Policajného zboru Bratislava, ako aj ďalšie úrady doručená elektronická správa z mailovej adresy sťažovateľa so žiadosťou o zrušenie zatykača, pretože sťažovateľ nebol schopný plniť rodičovské povinnosti z dôvodu finančných ťažkostí.

4. Zo súdneho spisu vedeného pod sp. zn. 8T/31/2020, ktorý si ústavný súd vyžiadal, vyplýva, že sťažovateľ následne kontaktoval okresný súd so žiadosťou o nahliadnutie do súdneho spisu (nielen vo vzťahu k uvedenému trestnému konaniu). Nahliadnutie do spisu bolo naplánované na 27. november 2020. V ten deň bol sťažovateľ s ohľadom na právoplatný trestný rozkaz a trest ním uložený zadržaný a odovzdaný na výkon trestu odňatia slobody.

5. Návrhom z 10. marca 2021 (doručeným 6. apríla 2020) a 27. apríla 2021 žiadal sťažovateľ podľa § 362 ods. 1 TP o opätovné prejednanie veci súdom v jeho prítomnosti pre nesplnenie podmienok podľa § 358 ods. 1 TP. Okresný súd namietaným uznesením žiadosť sťažovateľa zamietol. Proti tomuto uzneseniu podal sťažovateľ sťažnosť, v ktorej namietal, že opatrenie o konaní proti ušlému nebolo vydané súdom. O trestnom konaní nemal podľa jeho slov vedomosť. Tvrdil, že v čase, keď namietaný trestný rozkaz nenadobudol právoplatnosť, doručil okresnému súdu podanie, s ktorým sa však okresný súd odmietol zaoberať. Tiež namietal, že v čase vedenia trestného stíhania súbežne prebiehalo aj exekučné konanie, v ktorom sa vymáhalo dlžné výživné. V tomto exekučnom konaní v rámci prebiehajúcej dražby oprávnená z výživného využila svoje predkupné právo, uhradila na účet súdneho exekútora 79 200 eur a stala sa vydražiteľom celého spoluvlastníckeho podielu sťažovateľa na byte v Bratislave. Nadobudnutie spoluvlastníckeho podielu podlieha ešte schváleniu súdom, dlh na výživnom vyčíslený v namietanom trestnom rozkaze však už v tom čase neexistoval, keďže 2. júla 2020 bola oprávnenou z výživného ako vydražiteľkou uhradená podstatne vyššia suma 79 200 eur, ktorá nepochybne prevyšovala vymáhané dlžné výživné, a to aj pri zohľadnení trov exekúcie.

6. Krajský súd napadnutým uznesením zamietol sťažnosť sťažovateľa ako nedôvodnú s odôvodnením, že konanie proti ušlému bolo začaté na základe opatrenia prokurátorky Okresnej

prokuratúry Bratislava I č. k. 2Pv 122/17/1101-63 zo 14. mája 2020, pričom konanie proti ušlému možno viesť v ktoromkoľvek štádiu trestného konania. Z namietaného trestného rozkazu vyplýva, že tento bol vydaný v konaní proti ušlému. Z uvedeného dôvodu boli všetky písomnosti určené sťažovateľovi doručované ustanovenému obhajcovi. K námietke o nereagovaní na mailovú komunikáciu sťažovateľa zo strany okresného súdu krajský súd uviedol, že mailová komunikácia nebola uskutočnená zaručeným elektronickým podpisom alebo akoukoľvek inou formou, z ktorej by explicitne vyplývalo, že mail písal skutočne sťažovateľ. K námietke sťažovateľa o súbežnom vedení trestného konania a exekučného konania krajský súd uviedol, že pokiaľ by bolo celé dlžné výživné uhradené v exekučnom konaní, nie je to dôvodom na oslobodenie sťažovateľa spod obžaloby, pretože trestnosť činu zaniká iba v prípade, ak obžalovaný celú dlžnú sumu výživného sám uhradil skôr, ako došlo k jeho právoplatnému odsúdeniu.

II.

Argumentácia sťažovateľa

7. Podľa názoru sťažovateľa neboli v jeho prípade splnené zákonné podmienky na vedenie konania proti ušlému podľa § 358 ods. 1 TP. Namietá, že okresný súd síce vo veci sťažovateľa rozhodoval v konaní proti ušlému, avšak na účely tohto postupu nevydal opatrenie podľa § 360 TP. V danej veci síce prebiehalo konanie proti ušlému v prípravnom konaní na základe opatrenia prokurátorky Okresnej prokuratúry Bratislava I zo 14. mája 2020 č. k. 2Pv/122/17/1101-63, avšak prokurátorka následne nepodala návrh podľa § 360 TP. Samosudca potom nerozhodol o tom, že sa bude konať proti obvinenému ako proti ušlému. K otázke nutnosti rozhodnutia o konaní proti ušlému opatrením sťažovateľ odkazuje na rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) č. k. 1TdoV/1/2010 z 25. júna 2010.

8. Ďalšie podstatné porušenie sťažovateľ vidí v tom, že 18. septembra 2020 (v čase, keď namietaný trestný rozkaz ešte nenadobudol právoplatnosť) mal okresnému súdu doručiť elektronické podanie prostredníctvom jeho mailu, na ktoré okresný súd žiadnym spôsobom nereagoval, pričom okresný súd mal možnosť sťažovateľa kontaktovať. Súd je podľa sťažovateľa povinný priebežne posudzovať, či sú dané dôvody na konanie proti ušlému, a pokiaľ dôvody pominuli, musí byť konanie proti ušlému ukončené. Sťažovateľ poukazuje na uznesenie najvyššieho súdu č. k. 2To/1/2007 z 25. novembra 2008.

9. Uvádza, že územie Slovenskej republiky opustil skôr, ako bolo proti nemu začaté trestné stíhanie, resp. vznesené obvinenie, a opustil ho až potom, ako sa najprv dohodol s oprávnenou ■■■■■ na zaplatení zameškaného výživného. V čase vydania namietaného trestného rozkazu už malo byť dlžné výživné vymožené na základe zexekvovania jeho spoluvlastníckeho podielu na byte vo výške 79 200 eur, a tak dlh už neexistoval. Deti mali byť zároveň zaopatrené zo zisku z prenájmu spoločných nehnuteľností. Sťažovateľ sa v čase trestného stíhania zdržiaval v Angole z dôvodu, že je to jeho domovská krajina a má tam rodinu.

10. Súd pri rozhodovaní o návrhu na opätovné prejednanie veci nevzali do úvahy skutočnosť, že o trestnom stíhaní nemal vedomosť v celom štádiu trestného konania, a to s poukazom na rozhodnutie ústavného súdu č. k. I. ÚS 15/07, kde ústavný súd konštatoval, že odsúdenie *in contumaciam* je možné, len ak si je obvinený vedomý toho, že je proti nemu vedené trestné stíhanie, pozná obsah obvinenia a z vlastnej vôle sa zriekol práva zúčastniť sa na hlavnom

pojednávani, resp. sa vyhýba spravodlivosti, pričom je v konaní proti ušlému riadne zastúpený obhajcom. K tejto argumentácii sa súdy nevyjadrili, a preto sťažovateľ namieta nedostatočné odôvodnenie namietaných súdnych rozhodnutí.

11. Podľa názoru sťažovateľa v jeho prípade neboli splnené podmienky na konanie proti ušlému podľa § 358 až § 362 TP, závažným spôsobom bolo porušené jeho právo na obhajobu v trestnom konaní a trestné konanie prebehlo v rozpore s príslušnými ustanoveniami TP.

12. V doplnení ústavnej sťažnosti, ktorá bola ústavnému súdu doručená 5. júna 2023, sťažovateľ predložil oznámenie, ktoré adresoval okresnému súdu v rámci exekučného konania, v ktorom zároveň okresnému oznámil adresu, na ktorej mu bolo možné doručovať písomnosti v Angole. O tejto skutočnosti pritom musela mať vedomosť aj sťažovateľova exmanželka (poškodená).

III.

Vyjadrenie krajského súdu a zúčastnenej osoby

13. Ústavný súd uznesením č. k. III. ÚS/53/2023-29 zo 7. februára 2023 prijal ústavnú sťažnosť sťažovateľa na ďalšie konanie v časti namietaného porušenia základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci v jeho prítomnosti podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, práva na obhajobu podľa čl. 50 ods. 3 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým uznesením krajského súdu. Vo zvyšnej časti bola ústavná sťažnosť sťažovateľa odmietnutá.

III.1. Vyjadrenie krajského súdu:

14. Krajský súd sa k podanej ústavnej sťažnosti vyjadril podaním z 9. marca 2023, súčasťou ktorého bolo vyjadrenie sudkyne spravodajkyne Mgr. Marcely Kosovej.

15. Krajský súd zotrváva na svojom názore, že na konanie proti ušlému existovali dôvody v zmysle § 358 ods. 1 TP, pričom bolo zistené, že:

- odsúdený má trvalý pobyt v Slovenskej republike na adrese [REDAKOVANÉ], avšak všetky zásielky adresované na meno odsúdeného na uvedenú adresu sa vrátili s chybou v doručení s vyznačenou poznámkou „adresát nezastihnutý“, pričom šetrením na uvedenej adrese bolo zistené, že odsúdený sa dlhšiu dobu na tejto adrese nezdržiava;
- z výpovede oprávnenej osoby [REDAKOVANÉ] (do rúk ktorej mal odsúdený platiť výživné) vyplynulo, že odsúdený by sa mal nachádzať v Angole, pričom jeho tamojší pobyt sa nepodarilo zistiť ani prostredníctvom Národnej ústredne Interpol, pobočky Luanda v Angole (a bližšie údaje nemožno zistiť ani z vyšetrovacieho či súdneho spisu);
- odsúdený sa dlhodobo zdržiaval v Angole, je štátnym občanom Slovenskej republiky a mohol (a mal) zmenu svojho pobytu uviesť v ohlasovni v mieste trvalého pobytu, čo neurobil, opustil územie Slovenskej republiky bez akéhokoľvek oznámenia slovenským úradom a matke spoločných detí, ktorej sú zverené do starostlivosti a na ktoré mu bola súdom určená výška vyživovacej povinnosti;
- mail, ktorý mal byť obžalovaným zaslaný v čase, keď nebol trestný rozkaz právoplatný, nebol uskutočnený zaručeným elektronickým podpisom alebo akoukoľvek inou formou, z ktorej

by bolo explicitne zrejmé, že ho písal skutočne obžalovaný, ktorý navyše tvrdí, že o žiadnom trestnom stíhaní vedomosť nemal.

16. Podľa krajského súdu je charakteristickým znakom konania proti ušlému to, že orgánom činným v trestnom konaní alebo súdu nie je obvinený k dispozícii, a to z dôvodu jeho neprítomnosti na území Slovenskej republiky alebo vzhľadom na to, že jeho pobyt nie je týmto orgánom známy. Zákon nevyžaduje, aby sa obvinený počas pobytu v cudzine aj skrýval, pretože nejde o kumulatívne splnenie podmienok. Nie je podstatné, či sa zdržiaval v Angole, ale to, že nebol pre jeho nezistiteľný pobyt dosiahnuteľný pre orgány činné v trestnom konaní na Slovensku. Podmienkou pre opätovné prejednanie veci súdom je, že už pri začatí konania proti ušlému neexistovali dôvody podľa § 358 ods. 1 TP na to, aby sa konanie vôbec začínalo.

17. Navyše, krajský súd poukazuje na to, že sťažovateľ bol 10. januára 2017 (právoplatne 21. júna 2018) právoplatne odsúdený pre rovnaký trestný čin – územie Slovenskej republiky napriek tomu v roku 2017 opustil. Pobytom mimo územia Slovenskej republiky jednak maril trestné konanie a zároveň neplnil vyživovaciu povinnosť voči svojim deťom.

III.2. Replika sťažovateľa:

18. Sťažovateľ vo svojom vyjadrení z 27. marca 2023 poukazuje na to, že ani okresný súd a ani krajský súd sa nezaoberali námietkou sťažovateľa o tom, že súd v posudzovanom konaní nerozhodol opatrením podľa § 360 TP o tom, že sa v konaní pred súdom bude konať proti sťažovateľovi ako proti ušlému.

19. Posudzovanie mailu z 18. septembra 2020 krajským súdom považuje za nadmerne formalistické v porovnaní s obsahom tohto mailového podania, pretože obsahovalo pre súd nové a podstatné skutkové informácie o neexistencii dlhu na výživnom vzhľadom na stav exekučného konania sp. zn. EX 1171/2017. V tom čase konajúci súd bol povinný priebežne posudzovať, či sú dané dôvody na konanie proti ušlému, a pokiaľ dôvody pominuli, malo byť konanie proti ušlému ukončené.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

20. Z podanej ústavnej sťažnosti vyplývajú tri okruhy námietok vo vzťahu k napadnutému uzneseniu krajského súdu: (a) v prvom rade sťažovateľ namieta nevydanie opatrenia podľa § 360 TP súdom a tiež nedostatok odôvodnenia vo vzťahu k tejto argumentácii zo strany (nielen) krajského súdu, (b) v druhom rade namieta, že s ohľadom na mail z 18. septembra 2020 doručený súdu sťažovateľom mal ten vyhodnotiť, že viac nie sú splnené podmienky pre konanie proti ušlému, a c) napokon sťažovateľ namieta, že nebola splnená základná podmienka na to, aby sa mohlo viesť konanie proti ušlému podľa § 358 a nasl. TP, a síce, nebol preukázaný úmysel zo strany sťažovateľa, ktorý tvrdí, že o trestnom konaní nevedel, a preto sa mu nemohol vedome vyhýbať.

IV.1. K námietke sťažovateľa, že vo veci nebolo vydané opatrenie podľa § 360 TP:

21. Podľa § 358 TP: *«Konanie podľa ustanovení tohto dieľu možno vykonať proti tomu, kto sa vyhýba trestnému konaniu pobytom v cudzine alebo tým, že sa skrýva (ďalej len „ušlý“).»*

22. Podľa § 362 TP má odsúdený v konaní proti ušlému právo podať návrh na opätovné prejednanie svojej veci súdom v jeho prítomnosti pre nesplnenie podmienok podľa § 358 ods. 1 TP do uplynutia šiestich mesiacov odo dňa, keď sa dozvedel o trestnom stíhaní alebo odsúdení, najneskôr však v premlčacej dobe ustanovenej v Trestnom zákone.

23. Možnosť revízie rozhodnutia uvedená v § 362 TP je limitovaná splnením dvoch základných podmienok, a síce (a) dodržaním subjektívnej/objektívnej premlčacej lehoty a (b) odsúdený musí preukázať, že pri začatí konania proti ušlému neexistovali dôvody v zmysle § 358 ods. 1 TP na to, aby sa takéto konanie vôbec začínalo (t. j. že jeho žiadosť je dôvodná) – vo svojej podstate musí preukázať, že sa nevyhýbal trestnému stíhaniu. Zároveň musí ísť o vec, ktorá je v čase podania návrhu právoplatne ukončená.

24. Druhá podmienka bola pritom do § 362 TP vložená zákonom č. 262/2011 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa Trestný poriadok v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony. Z dôvodovej správy k tejto novele vyplýva, že *«pôvodné znenie tohto ustanovenia priznávajúce odsúdenému právo podať návrh na opätovné prejednanie veci súdom z akéhokoľvek dôvodu, išlo nad rámec požiadaviek vyvođených Európskym súdom pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) z článku 6 dohovoru, ktorý nevyžaduje opätovné rozhodnutie o oprávnenosti trestného obvinenia po vypočutí osoby odsúdenej predtým in absentia, ak bolo preukázané, že táto osoba mala v úmysle vyhýbať sa trestnému stíhaniu. S ohľadom na vyššie uvedené judikatúru ESLP a účel Trestného zákona, ktorým je náležité zistenie trestných činov a spravodlivé potrestanie ich páchatel'ov, sa javí byť vhodným zaručiť právo odsúdenému v konaní proti ušlému podať návrh na opätovné prejednanie jeho veci iba v prípade, ak preukáže, že neboli splnené podmienky na tento typ konania uvedené v § 358.»*

25. Právo obvineného zúčastniť sa konania pred súdom nemá absolútnu povahu. ESLP vo svojej judikatúre podotkol, že absolútny zákaz vedenia súdneho konania v neprítomnosti obžalovaného by mohol v niektorých prípadoch paralyzovať trestné konanie napr. tým, že by mohlo dôjsť k znehodnoteniu dôkazov, k premlčaniu trestného stíhania alebo dokonca k *denegatio iustitae* (rozsudok ESLP vo veci Colozza proti Taliansku z 12. 2. 1985, č. 9024/80). Skutočnosť, že trestné konanie bolo vykonané v neprítomnosti obvineného, nie je sama osebe porušením čl. 6 dohovoru. V zmysle judikatúry ESLP má mať obvinený, ktorý bol odsúdený v neprítomnosti, následnú možnosť dosiahnuť nové prejednanie a posúdenie svojej trestnej veci z hľadiska skutkového i právneho, pričom výnimkou z tohto pravidla sú prípady, keď sa jednoznačne preukáže, že sa obvinený svojho práva zúčastniť sa konania pred súdom vzdal alebo že mal v úmysle vyhnúť sa trestnému procesu (rozsudky ESLP vo veciach Sejdivic proti Taliansku z 1. 3. 2006, č. 56581/00, Idalov proti Rusku z 22. 5. 2012, č. 5826/03, Sanader proti Chorvátsku z 12. 2. 2015, č. 66408/12). Inými slovami, obvinený, ktorý si svoju neprítomnosť na konaní zaviniť sám, nemá na nové konanie právo (rozsudok ESLP vo veci Medenica proti Švajčiarsku zo 14. 6. 2001, č. 20491/92), a teda pre obvineného, ktorý sa útekem „vyhol“ trestnému procesu, právo na nové prejednanie veci z čl. 6 dohovoru neuplynie.

26. Uvedené zdôraznil aj okresný súd v uznesení, ktorým zamietol návrh sťažovateľa, keď v závere rozhodnutia uvádza, že *„vecnou – materiálnou opodstatnenosťou trestného stíhania ako takého, ktorá bola namietaná v poradí v druhom návrhu na opätovné prejednanie veci, sa súd zaoberať*

nebude vzhľadom na skutočnosť, že trestný rozkaz nadobudol právoplatnosť. Ustanovený obhajca odpor proti riadne doručenému trestnému rozkazu nepodal. “

27. Týmto sa okresný súd zároveň vyjadril k argumentácii sťažovateľa, pokiaľ ide o súbežne vedené exekučné konanie či úhradu výživného z nájmu bytu, a zároveň dal aj odpoveď na námietku sťažovateľa, že v konaní proti ušlému nerozhodol o vedení takého konania sudca v zmysle § 360 TP. Akékoľvek iné námietky (ako tie, ktorým sa dôvodí nesplnenie podmienok pre vedenie konania proti ušlému) súdy v konaní o návrhu podľa § 362 TP totiž neboli oprávnené riešiť. Možnosť opätovného prejednania veci za prítomnosti odsúdeného sa totiž priznáva len a výlučne v prípade, ak sa odsúdený trestnému konaniu nevyhýbal/neskrýval sa. V takom prípade sa zruší skoršie rozhodnutie a tu vznikne priestor na argumentáciu týkajúcu sa materiálnej opodstatnenosti trestného stíhania a zároveň tak stráca zmysel argumentácia týkajúca sa prípadných procesných pochybení (pretože dôjde v podstate k novému procesu).

28. Ak však návrh nie je dôvodný, t. j. konanie proti ušlému bolo vedené v súlade s § 358 ods. 1 TP (t. j. podmienky pre vedenie konania proti ušlému splnené boli), potom ani EŠLP nevyžaduje revíziu skoršieho rozhodnutia. Akékoľvek námietky týkajúce sa materiálnej opodstatnenosti a prípadne procesných pochybení totiž vo svojej podstate mohol sťažovateľ namietať v priebehu pôvodného trestného konania prostredníctvom ustanoveného *ex offio* právneho zástupcu – ktorý z uvedených dôvodov mohol podať odpor či dovolanie.

29. Tento záver možno aplikovať aj vo vzťahu k námietke sťažovateľa, že vo veci nebolo vydané opatrenie sudcu podľa § 360 TP. Sám sťažovateľ argumentuje rozsudkom najvyššieho súdu č. k. 1TdoV/1/2010 z 25. júna 2010, podľa ktorého: *„Možno preto uzavrieť, že ak bolo vo veci vykonané konanie proti ušlému podľa § 302 a násl. Tr. por., hoci preň neboli splnené zákonné podmienky alebo napriek tomu, že súd o tom, že sa bude takto vo veci konať, nerozhodol podľa § 305 Tr. por., a v dôsledku tohto procesného postupu bola obvinenému znemožnená účasť na hlavnom pojednávaní alebo verejnom zasadnutí, je táto chyba dôvodom na podanie dovolania podľa § 371 ods. 1 písm. d/ Tr. por.“* Z tohto rozsudku vyplýva, že prípadný nedostatok spočívajúci v nevydaní opatrenia podľa § 360 TP by bolo možné namietať jednak v odpore proti vydanému trestnému rozkazu a napokon aj v dovolaní, čo sa však v prípade sťažovateľa nestalo.

IV.2. K námietke sťažovateľa, že po doručení mailu z 18. septembra 2020 neboli viac splnené podmienky pre konanie voči ušlému:

30. Vo vzťahu k tejto námietke sťažovateľa krajský súd prioritne argumentoval tým, že táto elektronická komunikácia nebola uskutočnená zaručeným elektronickým podpisom alebo akoukoľvek inou formou, z ktorej by bolo explicitne zrejmé, že mail písal skutočne sťažovateľ. Vo vyjadrení k ústavnej sťažnosti však krajský súd zároveň poznamenal, ako mohol mail písať odsúdený, keď tvrdí, že v tom čase o trestnom konaní nevedel.

31. V spomínanom maili z 18. septembra 2020 sa uvádza: *„Týmto žiadam o zrušenie všetkých zatykačov na moju osobu, ktoré boli vydané, pretože som z dôvodu finančných ťažkostí nebol schopný plniť voje rodičovské povinnosti. Uvedený záväzok je v súčasnej dobe vyrovnaný, nakoľko už prebehla exekúcia bytu, v ktorom som bol majiteľom 1/2. Všetky peniaze získané predajom 1/2 tohto bytu boli použité na vyplatenie všetkých dlhov na príspevkoch do septembra 2020 pre moje*

neplnoleté deti: [REDAKOVANÉ] Týmto žiadam o zrušenie príkazu na zadržanie vydaného políciou...“

32. Z tohto mailu je teda zrejmé, že jeho odosielateľ vedel o trestnom konaní proti osobe sťažovateľa z dôvodu neplatenia výživného. Subjektívna lehota na podanie návrhu na opätovné prejednanie veci súdom pritom v zmysle § 362 ods. 1 TP začína plynúť odo dňa, keď sa odsúdený dozvedel o trestnom stíhaní alebo odsúdení. Nie je teda nutné, aby poznal všetky podrobnosti alebo aby mu bolo doručené akékoľvek rozhodnutie, podstatné je, kedy sa odsúdený preukázateľne dozvie o podstate vedeného trestného konania, pričom v posudzovanom prípade možno konštatovať, že uvedené z mailovej správy vyplýva.

33. Sú tak len dve možnosti:

- alebo sťažovateľ nebol odosielateľom tejto mailovej správy – a potom sa na predmetný mail nemožno odvolávať ako na dôvod nepokračovania v konaní proti ušlému; alebo
- sťažovateľ bol odosielateľom tejto mailovej správy, avšak v tom prípade mu lehota na podanie návrhu na opätovné prejednanie veci nezačala plynúť až 27. novembra 2020, keď nahliadol do predmetného trestného spisu, ale už 19. septembra 2020, a preto bol jeho návrh podaný po uplynutí premlčacej lehoty a mal byť odmietnutý.

34. Súdy v konaní o návrhu sťažovateľa zjavne zvolili prvú možnosť (ústavný súd len zdôrazňuje, že išlo o výklad v prospech sťažovateľa), pričom súd práve vďaka tomu, že mail „nevzal do úvahy“, návrh sťažovateľa meritórne preskúmal (zjavne totiž aj okresný súd rozmyšľal aj nad možnosťou odmietnutia návrhu pre uplynutie premlčacej lehoty). Navyše, aj napriek tomu, že sa na predmetný mail odvoláva sám sťažovateľ, ani uvedené nemusí nevyhnutne preukazovať, že mail odoslal sťažovateľ. Ústavný súd ani v tomto konaní súdu nevidí svojvoľnosť či arbitrárnosť.

IV.3. K námietke sťažovateľa, že o trestnom konaní nevedel, a preto neboli splnené podmienky pre vedenie konania proti ušlému podľa § 358 TP:

35. Podľa § 2 TP: *„Každý má právo, aby jeho trestná vec bola spravodlivo a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom v jeho prítomnosti tak, aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom, ak tento zákon neustanovuje inak.“*

36. Z judikatúry ESLP vyplýva, že právo obvineného byť prítomný na pojednávaní neznamena len jeho fyzickú prítomnosť, ale aj reálnu možnosť pojednávanie sledovať a aktívne sa ho zúčastniť. Toto právo obvineného však nie je absolútne.

37. Hoci konanie v neprítomnosti nie je samo osebe inkompatibilné s ustanoveniami čl. 6 dohovoru, k odmietnutiu spravodlivosti nepochybne dochádza, ak osoba odsúdená v neprítomnosti nemôže dosiahnuť od súdu, ktorý o nej rozhodol, nové rozhodnutie vo veci po stránke procesnej aj hmotnoprávnej, ibaže by bolo preukázané, že sa svojho práva zúčastniť sa konania a obhajovať samú seba vzdala alebo sa úmyselne vyhýbala účasti na konaní (pozri rozhodnutie ESLP vo veci Colozza proti Taliansku, už citované, § 29).

38. Článok 6 dohovoru teda nikomu nebráni, aby sa na základe vlastnej slobodnej vôle vzdal svojho subjektívneho práva na spravodlivý proces. Avšak v prípadoch, v ktorých osoba obvinená z trestného činu nebola osobne oboznámená s trestným stíhaním, nemôže byť považovaná za osobu,

ktorá sa vzdala práva zúčastniť sa na pojednávaní a obhajovať sa iba na základe skutočnosti, že má status ušlého na základe domnienky založenej na nedostatočne zistenom skutkovom stave (pozri rozhodnutie ESĽP vo veci Colozza proti Taliansku, už citované, § 28). Rovnako ESĽP konštatoval, že predtým, ako je konštatované, že sa obvinený vzdal svojho práva podľa čl. 6 dohovoru, musí byť preukázané, že mohol predpokladať následky tohto konania (rozhodnutie Jones proti Veľkej Británii (dec.) z 9. 9. 2003, č. 30900/02).

39. K rovnakým záverom dospel aj ústavný súd v konaní sp. zn. I. ÚS 15/07, kde v náleze konštatoval, že v prípade právoplatného odsúdenia v rámci konania proti ušlému je právoplatné odsúdenie *in contumaciam* možné považovať za súladné s čl. 6 dohovoru za predpokladu, že obvinený si je vedomý, že je proti nemu vedené trestné stíhanie, pozná obsah obvinenia a z vlastnej vôle sa zriekol práva zúčastniť sa na hlavnom pojednávaní, resp. sa vyhýba spravodlivosti, pričom je v konaní proti ušlému riadne zastúpený obhajcom.

40. Nie každá neprítomnosť obvineného teda má za následok začatie konania proti ušlému – musí ísť o úmyselnú (cielenú) neprítomnosť obvineného s cieľom vyhnúť sa trestnému stíhaniu. Samotný pobyt obvineného v zahraničí sám osebe nenapĺňa podmienku na začatie trestného stíhania proti ušlému. Existencia úmyslu páchatel'a vyhnúť sa trestnému stíhaniu je obligatórnym predpokladom pre konanie proti ušlému, ktorý musí byť preukázaný (uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 2To/1/2007 z 25. novembra 2008).

41. „*Pachatel se vyhýbá trestnímu řízení pobytem v cizině zejména tehdy, opustí-li území republiky, případně zdržuje-li se v cizině v tomto úmyslu. Samotný pobyt v cizině není důvodem pro řízení proti uprchlému, musí být zjištěn úmysl pachatele, tj. snaha vyhnout se takovým pobytem trestnímu stíhání. Existence úmyslu pachatele vyhnout se trestnímu stíhání je nezbytným předpokladem pro konání řízení proti uprchlému, neboť pouze takový pobyt v cizině, který je veden ze strany pachatele snahou nebýt v našem státě stíhán pro určitý trestný čin, má charakter vyhýbání se trestnímu řízení ve smyslu § 302 tr. ř.. Závěr o tom, že se pachatel zdržuje v cizině v úmyslu vyhýbat se trestnímu stíhání, lze učinit pouze na základě konkrétních zjištění o jeho chování v daném případě.*“ (rozhodnutie Nejvyššího soudu České republiky č. k. 4Tz/82/2002 z 22. januára 2003, Sbíрка soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu R 2/2004).

42. Jednoducho povedané – ak nebolo preukázané, že obvinený o trestnom stíhaní vie, potom nemožno konštatovať, že sa mu úmyselne vyhýba.

43. V prvom rade bude preto potrebné skúmať, či takejto osobe bolo riadne doručené obvinenie. Nie je však zároveň vylúčená možnosť, že určité preukázané skutočnosti môžu nasvedčovať tomu, že obvinený nepochybne vie o trestnom stíhaní, o dôvodoch obvinenia proti nemu a napriek tomu nemá v úmysle zúčastniť sa na hlavnom pojednávaní, resp. sa snaží vyhnúť trestnému stíhaniu. Príkladom je situácia, ak predložené dôkazy jednoznačne svedčia o tom, že obvinený si je vedomý, že je proti nemu vedené trestné stíhanie a pozná obsah obvinenia (rozsudok ESĽP vo veci Sejdovic proti Taliansku z 1. 3. 2006, č. 56581/00).

44. Zo spisu okresného súdu, ktorý si ústavný súd na účel posúdenia ústavnej sťažnosti vyžiadal, vyplýva, že sťažovateľovi nebolo v pôvodnom trestnom konaní doručené žiadne uznesenie ani rozhodnutie – a to ani uznesenie o vznesení obvinenia. Už v podanej žiadosti o navrátenie lehoty (ktorú sťažovateľ podal po tom, ako bol prevzatý na výkon trestu odňatia slobody –

8. januára 2021) sťažovateľ namietal, že o trestnom stíhaní nemal žiadnu vedomosť. Zdôrazňoval, že v konaní nebol vypočutý, a preto nemohol orgánom činným v trestnom konaní poskytnúť adresu, na ktorej sa zdržiaval.

45. Otázne teda ostalo, či súdy iným spôsobom vyargumentovali úmysel sťažovateľa vyhýbať sa trestnému konaniu.

46. Krajský súd v napadnutom uznesení k tejto otázke uvádza (str. 5 napadnutého uznesenia): *«... Ďalšou podmienkou je, že odsúdený musí preukázať, že jeho žiadosť o opätovné prejednanie veci je dôvodná, teda, že pri začatí konania proti ušlému neexistovali dôvody v zmysle § 358 ods. 1 Tr. Por. na to, aby sa takéto konanie vôbec začínalo. Táto podmienka splnená nebola. Odsúdený Da Silva bol dňa 10.01.2017 (právoplatné dňa 21.06.2018) odsúdený pre rovnaký trestný čin. Územie Slovenskej republiky opustil v roku 2017 bez toho, aby informoval orgány činné v trestnom konaní alebo súd, kde sa nachádza, vedomý si v zmysle rozsudkov vydaných v poručenskom konaní povinnosti plniť vyživovaciu povinnosť aj skutočnosti, že ak tak neučiní, dopúšťa sa trestného činu. Naďalej si však neplnil vyživovaciu povinnosť, pričom ani časť dlžného výživného nebola uhradený jeho aktívnym pričinením... Odsúdený pobytom mimo územia Slovenskej republiky nielen že maril trestné konanie, ale predovšetkým neplnil vyživovaciu povinnosť voči svojim deťom, ktorá je určená pravidelnými mesačnými splátkami z dôvodu, že deti potrebujú byť vyživované „každý deň“ a nie raz za niekoľko rokov uspokojením z exekúcie.»*

47. Pokiaľ ide o úmysel sťažovateľa vyhýbať sa trestnému konaniu, treba uviesť, že z uvedeného nevyplýva (a nevyplýva ani z ďalšieho odôvodnenia napadnutého uznesenia). Súdy sa vyjadrovali k úmyslu sťažovateľa páchať trestný čin (t. j. či mohol vedieť, že nesplnením vyživovacej povinnosti spácha trestný čin) a bolo by možné teoreticky uvažovať o úmysle sťažovateľa vyhnúť sa prípadnému výkonu trestu v inom trestnom konaní vedenom pre rovnaký trestný čin. Nič z toho však nepreukazuje to, že sťažovateľ do Angoly ušiel pred trestným konaním, ktorého sa ústavná sťažnosť týka, ani to, že by tak urobil preto, aby sa vyhol trestnému stíhaniu – tým skôr, ak do Angoly odišiel ešte pred jeho začatím a nič nenasvedčuje tomu, že by sa sťažovateľ o trestnom konaní dozvedel iným spôsobom.

48. Ústavný súd dospel k záveru, že napadnutým uznesením bolo porušené právo sťažovateľa na prerokovanie veci v jeho prítomnosti podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (výrok 1 tohto nálezu).

49. Pri vykonávaní konania ako proti ušlému sú zároveň výrazne obmedzené práva obvineného na obhajobu za situácie, že jeho obhajobné práva síce zabezpečuje ustanovený obhajca, avšak bez osobnej prítomnosti obvineného, čím tomuto nie je umožnené v plnom rozsahu uplatniť svoje právo na obhajobu (Čentěš, J., Kurilovská, L., Šimovček, I., Burda, E. a kol. Trestný poriadok II. § 196 – 569. Bratislava : C. H. Beck, 2021, s. 706 – 713). Ústavný súd preto rovnako konštatoval aj porušenie práva sťažovateľa na obhajobu podľa čl. 50 ods. 3 ústavy a práva sťažovateľa na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (rovnako výrok 1 tohto nálezu). Z uvedeného dôvodu už ústavný súd nepovažoval za potrebné zaoberať sa prípadnými porušeniami iných práv sťažovateľa.

50. Ak ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnosti fyzickej osoby alebo právnickej osoby podľa čl. 127 ods. 2 ústavy vysloví, že k porušeniu práva alebo slobody došlo právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom, prípadne nečinnosťou, zruší také rozhodnutie,

opatrenie alebo iný zásah, prípadne prikáže tomu, kto právo alebo slobodu porušil, aby vo veci konal. Ústavný súd preto zrušil napadnuté uznesenie krajského súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie (výrok 2 tohto nálezu).

51. Úlohou okresného súdu bude znova posúdiť a rozhodnúť o návrhu sťažovateľa na opätovné prejednanie veci súdom podľa § 362 TP, a to takým spôsobom, ktorý bude ústavne konformný a bude v súlade s právnym názorom ústavného súdu vysloveným v tomto náleze (predovšetkým pokiaľ ide o preukazovanie toho, či boli splnené podmienky na vedenie konania proti ušlému, a v tomto zmysle najmä, či bol daný úmysel sťažovateľa vyhýbať sa trestnému konaniu).

V.

Trovy konania

52. V súlade s § 73 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) môže ústavný súd v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti nahradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania.

53. Pretože sťažovateľ v podanej ústavnej sťažnosti náhradu trov konania nepožadoval, ústavný súd mu náhradu trov konania nepriznal (výrok 3 tohto nálezu).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 15. júna 2023

Robert Šorl
predseda senátu